

„Tradíció, tudomány, minőség”

Tanulmánykötet

2021

*„Tradíció, tudomány, minőség”
30 éves a Vám- és Pénzügyőri Tanszék*

Tanulmánykötet

Kézirat lezárva: 2021. december 31.

Kiadja:
a Magyar Rendészettudományi Társaság
Vám- és Pénzügyőri Tagozata

Szerkesztette:
Czene-Polgár Viktória
Csaba Zágon
Szabó Andrea
Zsámbokiné Ficskovszky Ágnes

Felelős kiadó:
Szabó Andrea

ISBN: 978-615-81879-6-1

DOI: 10.37372/mrttvpt.2021.2

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

Tartalomjegyzék

Szerzők	6
Lektorok	10
Lectori salutem!	12
30 év, 30 vélemény	14
Tanszéktörténet	46
Szabó Andrea – Magasvári Adrienn: Hirtelen 30 – A szervezeti és a képzési rendszerben 30 év alatt bekövetkezett változások hatása a pénzügyőr tisztekkel szemben támasztott követelményekre	48
HR, szervezetfejlesztés, jogalkalmazás	60
Christián László – Erdős Ákos – Magasvári Adrienn: Képzési innováció a magyar rendészeti felsőoktatásban.....	62
Hajdu Ruben József: A meztelen igazság a pénzügyőrökről.....	78
Suba László: Úton a közérthetőség felé.....	92
Szilvássy György Péter: Gondolatok a Nemzeti Adó- és Vámhivatal személyi állományának jogállásáról szóló új törvény és az alapjogi korlátozások kapcsolatáról.....	105
Voitseshchuk, Andrii: Establishment of New Customs in Ukraine: Latest aspects of personnel management based on a competency-based approach...117	
Vámtechnológia, kockázatkezelés, IPR	127
Csaba Zágon – Gecsei Márton: Kockázatelemzés a gyakorlatban: cigaretta a repülőtéren.....	129
Galella, Patricio: The Approved Exporter Authorization in the EU	143
Jurušs, Māris – Miloseviča, Kristīne – Šmite-Roķe, Baiba: Transaction market value range based on arm's length principle for customs and tax purposes	153
Német Martin – Szendi Antal: A szellemi tulajdonjogok védelme a vámigazgatási eljárásban.....	165
Van Dooren, Eric: The order to pay the counter value of disappeared goods in Belgium.....	179
Adóztatás, gazdaság, új technológiák	190
Halasi Nóra: A hagyományos és tájjellegű élelmiszerek gazdasági jelentősége az észak-alföldi régióban	192

Halász Zsolt: Variációk egy témára: kísérletek a virtuális eszközök szabályozására	206
Kovács László: Széttöredezett e-közbeszerzési környezet Németországban..	218
Nagy Zoltán András: Mesterséges intelligencia lehetőségei az adó- és vámügyi eljárásokban	226
Pajor Andrea: Az adózás/adóztatás igazságossága – Az arányos és méltányos közteherviselés	234
Potoczki Zoltán: Az adófelfüggesztési eljárás jellegzetességei	246
Szlifka Gábor: Vagyonosodási vizsgálat: kísértő múlt és ígéretes jövő	256
Történeti szemelvények.....	270
Czene-Polgár Viktória: Vámmentes csomagok Nyugatról – Az Ibusz Külföldi Kereskedelmi Akciója	272
Deák József: Határőrök, vámosok, állambiztonsági és belügyi szervek munkatársainak helytállása 80 évvel ezelőtt, a Szovjetuniót ért váratlan támadás első hónapjaiban.....	286
Kovács István: Németországban tevékenykedő arab nyelvű klánok és a „maffia” fogalmi összefüggései	294
Lippai Zsolt – Simonics Adrián: Magánbiztonság és futballhuliganizmus	306
Zsámbokiné Ficskovszky Ágnes: Brüsszeli Nómenklatúra – az egységes nemzetközi vámtarifa létrehozása	320

Szerzők

- Czene-Polgár Viktória, Dr., PhD., tanársegéd,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
czene-polgar.viktoria@uni-nke.hu
- Christián László, Dr., PhD., habilitált egyetemi docens, rektorhelyettes,
rendőr dandártábornok,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem,
christian.laszlo@uni-nke.hu
- Csaba Zágón, Dr., PhD., adjunktus,
pénzügyőr alezredes,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
csaba.zagon@uni-nke.hu
- Deák József, Dr. PhD, adjunktus,
rendőr alezredes,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Rendészetelméleti és -történeti Tanszék,
deak.jozsef@uni-nke.hu
- Erdős Ákos, tanársegéd,
pénzügyőr őrnagy,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
erdos.ako@uni-nke.hu
- Galella, Patricio, PhD., international trade consultant,
AGOSTO & ANGUREN IT (GUIEX),
and an Associate Professor at the Faculty of Law of the University of Barcelona,
galella@guiex.net
- Hajdu Ruben József, vámigazgatási referens,
pénzügyőr főhadnagy,
Nemzeti Adó- és Vámhivatal Pest Megyei Adó- és Vámigazgatósága,
hajdu.ruben@gmail.com
- Halasi Nóra, kockázatkezelési referens,
Nemzeti Adó- és Vámhivatal Hajdú-Bihar Megyei Adó- és Vámigazgatósága,
Kockázatkezelési Osztály,
halasi.nora@nav.gov.hu
- Halász Zsolt, Dr., PhD, tanszékvezető egyetemi docens,
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog és Államtudományi Kar,
Pénzügyi Jogi Tanszék,
halasz.zsolt@jak.ppke.hu
- Jurušs, Māris, PhD., Associate Professor,
Customs and Tax Department, Riga Technical University,
Maris.Juruss@rtu.lv
- Kovács István, Dr., PhD., tanársegéd,
rendőr őrnagy,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Rendészeti Vezetéstudományi Tanszék,
kovacs.istvan@uni-nke.hu

- ▶ Kovács László MA hallgató,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar,
laci.kovacs1993@gmail.com
- ▶ Lippai Zsolt, mesteroktató,
 rendőr alezredes,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék,
 doktori hallgató, Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola,
lippai.zsolt@uni-nke.hu
- ▶ Magasvári Adrienn, tanársegéd,
 pénzügyőr alezredes,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
magasvari.adrienn@uni-nke.hu
- ▶ Miloseviča, Kristīne, Senior Tax Advisor,
 KPMG Latvia.
- ▶ Nagy Zoltán András, Dr., PhD., egyetemi docens,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Gazdaságvédelmi-, Kiberbűnözés Elleni Tanszék.
nagy.zoltan.andras@uni-nke.hu
- ▶ Német Martin, pénzügyőr hadnagy, vámigazgatási referens,
 NAV Dél-budapesti Adó- és Vámigazgatóság,
nemeth.martin@nav.gov.hu
- ▶ Pajor Andrea, dr., mesteroktató,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
pajor.andrea@uni-nke.hu
- ▶ Potoczki Zoltán dr., mesteroktató,
 pénzügyőr alezredes,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
potoczki.zoltan@uni-nke.hu
- ▶ Simonics Adrián, hallgató,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 biztonsági szervező mesterképzési szak,
simonicsadrian88@gmail.com
- ▶ Šmite-Roķe, Baiba, Deputy Director,
 Tax Board at State Revenue Service of the Republic of Latvia,
 and Doctoral Student, Riga Technical University,
baiba.smite-roķe@vid.gov.lv
- ▶ Suba László, dr., tanársegéd,
 pénzügyőr alezredes,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
suba.laszlo@nav.gov.hu
- ▶ Szabó Andrea, Dr., PhD., tanszékvezető egyetemi docens,
 pénzügyőr ezredes,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
szabo.andrea@uni-nke.hu

- ▶ Szendi Antal, dr., mesteroktató,
pénzügyőr ezredes,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
szendi.antal@uni-nke.hu
- ▶ Szilvásy György Péter, dr., tanársegéd,
rendőr őrnagy,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Igazgatásrendészeti és Nemzetközi Rendészeti Tanszék,
szgyyb@gmail.com
- ▶ Szlífka Gábor, Dr., PhD, ellenőrzési igazgatóhelyettes,
Nemzeti Adó- és Vámhivatal Pest Megyei Adó- és Vámigazgatósága,
szliffka.gabor@nav.gov.hu
- ▶ Van Dooren, Eric, Associate professor,
Customs Law, University of Antwerp. Belgian,
Supreme Court judge,
eric.vandooren@uantwerpen.be
- ▶ Voitseshchuk, Andrii, Director,
Department of Customs Payments,
The State Customs Service of Ukraine,
vad_71@ukr.net
- ▶ Zsámbokiné dr. Ficskovszky Ágnes, mesteroktató,
pénzügyőr alezredes,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
zsambokine.ficskovszky.agnes@uni-nke.hu

Suba László*: Úton a közérthetőség felé

Absztrakt

A szerző abból a megállapításból indul ki, hogy a hivatali kommunikációban részt vevő felek kölcsönösen érdekeltek a másik fél számára érthető üzenet megfogalmazásában. Ez nem csupán jogszabályok által előírt követelmény; a hatóságok csak akkor képesek jogkövetésre ösztönözni ügyfeleiket, ha azok teljes egészében megértik, illetve pontosan értik, amit a hivatal közölni kíván velük. E cél elérése csak közérthető kommunikáció révén lehetséges. A cikk kitér a közérthetőség meghatározására és arra is, hogy hogyan mérhető egy üzenet közérthetősége. A szerző a világban már az 1950-es évektől elindult közérthetőségi törekvésektől kezdve az európai uniós, illetve a magyarországi projekteket vizsgálja, eljutva a Nemzeti Adó- és Vámhivatal közérthetőségi programjáig, kitérve a fogyatékkal élők vagy a magyar nyelvet valamilyen okból nehezebben értők számára is könnyen érthető kommunikációs üzenetek alkalmazására. A szerző által elemzett egyik legfőbb probléma a jogi szaknyelv azon sajátága, hogy egyrészt egyszerűen, érthetően kell fogalmazni, ugyanakkor nem szabad feladni a szakmai tartalmat és a színvonalat. Egy napjainkból való esetpélda kapcsán pedig arról is képet kaphatunk, hogyan lehet teljesen érthető mondatokkal félreérthető információkat közölni.

Kulcsszavak: *jogi nyelv, kommunikáció, közérthetőség, Nemzeti Adó- és Vámhivatal.*

English title: On the road to comprehensibility

Abstract

The author assumes that the parties involved in official communication have a mutual interest in formulating a message that is understandable to the other party. This is not just a legal requirement; authorities are only able to encourage compliance if their customers fully understand or understand exactly what the authority wants to tell them. This goal can only be achieved through clear communication. The article covers the definition of intelligibility and how to measure the intelligibility of a message. The author examines the European Union and Hungarian projects in the world, starting with the comprehension efforts that started in the world since 1950's, reaching the comprehensibility program of the National Tax and Customs Administration, including communication messages that are easy to understand for people with disabilities or who have a harder time understanding the Hungarian language. One of the main problems analyzed by the author is the peculiarity of the legal language that, on the one hand, it must be worded simply and clearly, and the professional content and quality must not be given up. In connection with a case study from today, we can also get an idea of how it is possible to communicate ambiguously with completely understandable sentences.

Keywords: *communication, intelligibility, legal language, National Tax and Customs Administration.*

Jelenet Bujtor István *Az elvarázsolt dollár* című filmjéből: Kardos doktor (Kern András) egy csapat tízéves forma gyerektől próbál meg személyleírást kérni a készülő fantomképhez. Közben Freudról és Thomas Mannról tart nekik kiselőadást. A fantomkép persze nem készül el, viszont a gyerekek dőlnek a nevetéstől. Megérkezik Kardos kollégája, Ötvös hadnagy (Bujtor István),

* dr. Suba László, pénzügyőr alezredes, tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Vám- és Pénzügyőri Tanszék. <https://orcid.org/0000-0001-6251-4654>, suba.laszlo@uni-nke.hu

aki így szól a gyerekekhez: „Na jó, figyelem, emberek! Mutatok nyolc képet, az egyikén rajta van az az ürge, akit reggel a bisztró előtt láttatok.” Ötvös jutalmat is ígér annak, aki rábök a jó képre (ő tudja, melyik az), de azt gondolom, a gyerekcsapat nem csupán a beígért fagyalt reményében működik együtt azonnal a nyomozóval, hanem azért is, mert egyszerűen és általuk érthetően fogalmazta meg a mondandóját – és ezzel előbbre jutott a nyomozásban. Ennél tömörebben talán nem is lehetne illusztrálni, hogy miért fontos a közérthető hatósági/hivatali kommunikáció.

A közérthető hivatali kommunikáció

A kommunikációs folyamatban részt vevő felek szándéka (jó esetben) arra irányul, hogy a másik félhez teljes egészében eljusson a kommunikáció üzenete. Ennek alapvető feltétele a többi között, hogy

- a) minden résztvevő fél (adó, illetve vevő) számára **érthető**, értelmezhető **kódrendszert** alkalmazzanak,
- b) minél nagyobb mértékben (lehetőleg teljesen) **kiiktassák a** kommunikációs folyamatból az annak sikerét gátló **zajokat**.

A két kívánalom, amelyet itt a kommunikációs folyamatra vonatkozóan megfogalmaztam, összemosódik: az eltérő kódrendszer vagy a kódrendszer nem elég gondos használata gyakran vezethet zaj létrejöttéhez. Erre a jelenségre legjellemzőbb példaként az idegen nyelven zajló kommunikációs folyamatot szokták említeni,²⁶ azonban nem kell ahhoz két (vagy több) embernek különböző (vagy mindannyiuk számára idegen közvetítő) nyelveket használnia, hogy félreértsék vagy egyáltalán ne értsék egymást. Anyanyelvünkön is bőven adódik alkalom arra, hogy az üzenet tartalma ne jusson el a címzetthez maradéktalanul: ennek az a következménye, hogy a címzett nem érti meg a neki szánt üzenetet, vagy pedig úgy gondolja, hogy megértette, de a valóságban valamilyen okból nem megértés, hanem félreértés történt.²⁷

Ami a hivatali – ezen belül is az adó- és vámhatósági – kommunikáció során használt kódrendszert illeti, látszólag nincs vele semmi probléma. Magyarország alaptörvénye rögzíti, hogy „Magyarországon a hivatalos nyelv a magyar”²⁸. „Az adóigazgatási eljárás hivatalos nyelve a magyar”,²⁹ továbbá „a vámjogszabályok eltérő rendelkezése hiányában a vámigazgatási eljárás nyelve a magyar”³⁰ – szögeznek le a NAV eljárásainak rendjéről szóló jogszabályok.³¹ A magyar nyelvet ismerő ügyféllel tehát az állami adó- és vámhatóság magyar nyelven kommunikál, vagyis az ügyfél és a hatóság közös kódot használ. Magának a kódrendszernek a jelkészletével (a magyar ábécével, illetve az általuk jelzett hangokkal) tehát nem lehet gond – a belőlük alkotott szavakkal már annál inkább.

Az analóg – tulajdonképpen a nem verbális – kommunikáció az emberi evolúció igen korai korszakaiban fejlődött ki, tehát általánosabb érvényű, mint a fiatalabb (ezért elvontabb) digitális – verbális – kommunikáció. Szűkebben értelmezve: a szavak önkényes jelzések; a szó

²⁶ Vö. pl. Molnár K. 2001. 102.

²⁷ Jókai Anna szerint: „A félreértés mindig veszélyesebb, mint a meg nem értés. Amit nem értünk, lassacskán fölvilágolhat - de amit félreértettünk (vagy kényelemből félremagyaráztunk), azonnal rögzül, s keserves munka később ezt a hamis tudást a lélekből kivakarni.”

²⁸ Magyarország Alaptörvénye, H) cikk (1) bek.

²⁹ Air. 30. § (1) bek.

³⁰ Vtv. 13. § (1) bek.

³¹ Természetesen ezek csupán fő szabályként értelmezhetők. A vámigazgatási eljárásra vonatkozóan európai uniós, illetve nemzetközi jogforrások előírhatják konkrét, a magyartól eltérő nyelv alkalmazását; itt kell megemlíteni továbbá a magyar nyelvet nem ismerő ügyfél jogát a tolmács alkalmazására. Tekintettel arra, hogy ezek adó- és vámjogi kérdések, bővebb kifejtésüktől itt eltekintek.

alakzatának összefüggése a szó jelentésével teljesen önkényes.³² Valamennyien föl tudunk sorolni jó néhány olyan szót, amelynek a pontos jelentését meg kell néznünk az értelmező szótárban – tájékozottságtól, műveltségtől függően ki többet, ki kevesebbet, de mindenki tud példát mondani általa nem ismert jelentésű szavakra.

Mindez még szembetűnőbben igaz a hivatalos stílusban fogalmazott hivatali – köztük adó- és vámhatósági – szövegekre. E stílusréteg szerepe a tájékoztatás, a felhívás,³³ az egyes szervezetek egymás közötti, illetve az állampolgárokkal történő **hivatalos** kapcsolattartása. Mivel ezen a területen az emberek általában nem egyénként, hanem hivatalos minőségükben vannak jelen, a hivatalos stílus legjellemzőbb sajátossága a **személytelenség**, amely tetten érhető a megszólítási formulákban, továbbá az e körbe tartozó szövegek tárgyilagos hangvételében.³⁴ Gyakorik a funkciógés szerkezetek, a határozói igeneves alakok és az ún. „terpeszkedő kifejezés”-ek (*az ügy elintézését nyert; az irat lezárva: 2001. május; az ünnepség megrendezésre kerül*).³⁵

Az állami hivatalok, s mint ilyen, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal is, **jogalkalmazó** szervezetek. „Munkaeszközük” a jog, s éppen ezért a hivatalos stílus szókészletét, mondat-, illetve szövegszerkesztési módját áthatják a **jogi szaknyelv**re jellemző sajátosságok. Az államalapítás után az államelmélet és a jogi írásbeliség hivatalos nyelve a latin volt; a magyar nyelvű terminológia – bár alapvető jogi fogalmak régóta éltek nyelvünkben – viszonylag későn jelent meg, s a magyar jogi szaknyelv megalkotása csak a felvilágosodás eszméinek hatására kapott új lendületet.³⁶ A Habsburg-abszolutizmus idején erőteljesebb német hatással szembesültünk.³⁷ A magyar jogi szaknyelv a XX. század elejére alakult ki,³⁸ a XX–XXI. században pedig az angol nyelv térnyerésének vagyunk tanúi, igaz, ez esetben nem a jogi szaknyelvben, hanem a szintén a hivatalos stílusba sorolható kereskedelmi, üzleti szaknyelvben³⁹ (ami viszont értelemszerűen hatással van az adó- és vámjogi szaknyelvre is).

A hivatalos stílus alapját képező jogi nyelvnek a következő rétegeit különböztetjük meg:

- a) a jogi norma nyelve;
- b) a jogtudomány, a jogi szakirodalom nyelve;
- c) a jogalkalmazók nyelve, amelyet gyakran eljárási nyelvnek is neveznek;
- d) a jogász és a laikus közti kommunikáció nyelve, amelyben leginkább azt a

szakadékot kell áthidalni, amely a köznyelv és a szaknyelv között található.⁴⁰

A jogi nyelv rétegei közül **a jogtudomány, a jogi szakirodalom nyelve** a szakmai közönség számára készülő szövegek sajátja, így tehát véleményem szerint ezekkel kapcsolatban nem tekinthető elsődleges szempontnak a közérthetőség. Az ilyen szövegek vonatkozásában sokkal inkább a szakmai pontosság, a terminus technicusok kifogástalan használata fogalmazható meg

³² Vö.: Watzlawick, P. et al. 1998. 12–15.

³³ A pénzügyminiszter 25/2020. (XII. 30.), a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló PM utasítása szabályozza a NAV rendelkezések kiadását. Az utasítás szerint a NAV tevékenységének, működésének irányítása során közjogi szervezetszabályozó eszközként utasítás, irányító eszközként eljárási rend, szabályzat és körlevél adható ki. Az SZMSZ alkalmazásában az utasítás, az eljárási rend, a szabályzat és a körlevél együtt: irányító eszköz. Jogalkalmazást segítő eszközként útmutató, tájékoztatás, módszertani segédlet és felhívás adható ki. Mindezek együtt: a NAV rendelkezések.

³⁴ Vö.: Molnár K. 2001. 38–39.

³⁵ Molnár K. 2002. 240.

³⁶ Szabadfalvi J. 2020. 112.

³⁷ I. m., 121.

³⁸ I. m., 120.

³⁹ Molnár K. 2001. 40.

⁴⁰ Tóth J. 2007. 29.

követelményként, magyarul az, hogy minden (szakmabeli) olvasó (hallgató) egyformán értse a szöveget. „Természetesen a szakmai nyelvezet a jogászok egymás közötti párbeszédét, megértését segíti elő, a laikusokkal való nyelvi kommunikációt azonban nem terhelheti. A jogász szakmán belüli alkalmazása [...] hatékonyabbá, pontosabbá teszi a jogalkalmazást.”⁴¹

A jogi norma⁴² nyelvének – mivel maga a jogi norma mindenki számára kötelező magatartásszabály – magától értetődően közérthetőnek kell lennie. A jogalkotásról szóló hatályos jogszabály ezt rögzíti is: „A jogszabálynak a címzettek számára egyértelműen értelmezhető szabályozási tartalommal kell rendelkeznie.”⁴³ A jogszabályszerkesztésről szóló miniszteri rendelet még egyértelműbben fogalmaz: „A jogszabály tervezetét a magyar nyelv szabályainak megfelelően, világosan, közérthetően és ellentmondásmentesen kell megszövegezni.”⁴⁴ A jogszabályi előírás tehát világos; itt mindössze annyit szükséges hangsúlyozni, hogy az adó- és vámhatóságnak – mint jogalkalmazó szervezetnek – nincs ráhatása a jogszabályok megszövegezésére (kivéve azt az esetet, ha a jogszabály-előkészítés során a jogalkotó figyelembe veszi és beépíti az adó- és vámhatóság által javasolt közérthetőbb szövegváltozatot).⁴⁵

A NAV-nak valódi mozgásteret tehát a felsorolt jogi nyelvi rétegek közül

- a) az eljárási nyelv és
- b) a jogász és a laikus közti kommunikáció nyelve területén

van: itt teheti még egyértelműbbé, közérthetőbbé a szöveget. Ha még gyakorlatiasabban szeretnénk mindezt megfogalmazni, azt mondhatjuk, hogy az állami adó- és vámhatóság az ügyfél-tájékoztató szövegek, valamint a hivatal által lefolytatott eljárások során készítendő szövegek közérthetőbbé tételét tűzheti ki célul.

Törekvések a hivatalos szövegek közérthetőbbé tételére

Globális szinten vizsgálódva azt láthatjuk, hogy a közérthetőség iránti társadalmi igény az 1950-es évektől kezdve jelen van, főként angol nyelvterületen, az Egyesült Államokban és Angliában. A **Plain Language Movement** (közérthetően angolul mozgalom) olyan alulról szerveződő irányzat, amelynek fő célja a kommunikáció hatékonyságának javítása a hivatali ügyintézésben. A Plain Language Movement ajánlásai között szerepel például a passzív mondat szerkezetek lehetőség szerinti kerülése, az átlagos mondathossz rövidítése, vagy éppen a dokumentumok áttekinthető, logikus szerkesztése.⁴⁶

(A **passzív mondat szerkezetek** kapcsán célszerű visszautalni arra, hogy az európai jogi nyelvekre, s közöttük a magyar jogi nyelvre milyen nagy hatással volt a **latin nyelv**. „A római jog, amely kezdetben kevesek szellemi kincse volt, nem maradt a művelt emberek világába zárva. Ellenkezőleg, a római jognak rendkívül fontos gyakorlati szerep jutott azon helyi hagyományok meghaladása szempontjából, amelyek semmiképpen sem feleltek meg egy olyan társadalom igényeinek, amely a kiterjedtebb és bonyolultabb

⁴¹ Petrasovszky A. 2019. 4–5.

⁴² A jogi norma a jog legkisebb, még önmagában értelmes egysége, amelyik egy teljes, értelmezhető, követhető, alkalmazható magatartásszabályt alkot. Nem föltétlenül egy helyen, egyetlen paragrafusban kerül megfogalmazásra, ezért nem a nyelvi megfogalmazás és megjelenés egysége, hanem a szabályozás logikai egysége. – Vö.: Szilágyi P. 2006. 224.

⁴³ Jat. 2. § (1) bek.

⁴⁴ 61/2009. (XII. 14.) IRM r. 2. §

⁴⁵ A társadalmi egyeztetés formái a következők:

- a) a honlapon megadott elérhetőségen keresztül biztosított véleményezés (a továbbiakban: általános egyeztetés), és
- b) a jogszabály előkészítéséért felelős miniszter által bevont személyek, intézmények és szervezetek által történő közvetlen véleményezés (a továbbiakban: közvetlen egyeztetés). – 2010. évi CXXXI. tv. 7. § (1) bek.

⁴⁶ Üveges I. 2019. 21.

árucsereviszonyok rendszere felé fejlődött. A római jog volt az egyetlen olyan jog, amelyet egész Európában megismerhettek, és amelyet a kontinens minden részén használhattak.”⁴⁷ A római jog nyelvéből, a latinból Európa-szerte elterjedt a passzív mondatszerkesztés, melyre álljon itt csak egyetlen rövid példa: *Urbs Roma in septem montibus condita est.* – A latin nyelvű mondat szó szerinti fordítása: *Róma városa hét hegyen alapított.* Magyarul azonban így mondjuk: *Róma városát hét hegyen alapították.*⁴⁸

Magyarországon a hivatalos szövegek közérthetőbbé tételével kapcsolatban az elmúlt évtizedekben két kutatás is folyt, mégpedig mindkettő a Miskolci Egyetemen (2000 és 2003, illetve 2014 és 2018 között). A kutatások eredményeként jött létre a Miskolc Jogi Korpusz, amely rendőrségi kihallgatások és bírósági tárgyalások mintegy 60 órányi hangfelvételéből és részben ezek leiratából áll.⁴⁹ Korábban, a múlt század hatvanas éveitől kezdve bírálták a hazai nyelvészek a jogi szaknyelv bonyolultságát, de a jogásztársadalom nem érdeklődött a nyelvészet iránt, számukra csupán szakterületük eszközét jelentette a nyelv. A korábbi szakirodalmat összegezve Karcsay Sándor vette védelmébe a jogi nyelvet 1981-es cikkében: „*A szaknyelv minden objektív alapú, valamiféle reális társadalmi valósághoz, ismeretághoz, mesterséghez, foglalkozáshoz vagy tudományhoz kapcsolódik. Tebát nem szubjektív alapú csoportnyelv, pusztán valamiféle »zsargon« vagy »tolvajnyelv«, ahogy azt sajnos néha még nyelvészek írásaiban is olvashatjuk. A szaknyelv célja, hogy egy behatárolható szakmai területen a kommunikációt, azaz a megértést pontosan és félreérthetetlenül biztosítsa.*”⁵⁰ Álláspontom szerint **egyrészt fontos követelmény a szaknyelvekkel szemben, hogy megfelelő, vagyis az adott szakterület művelői számára az egyértelműséget biztosító szókészlete és fogalmazásmódja legyen.**⁵¹ Ez a garanciája annak, hogy minden szakember (de olykor a laikus társadalom is) ugyanazt a jelentést tulajdonítsa egy adott kifejezésnek, ugyanazt gondolja egy szöveg mondanivalójáról, tartalmáról. Nem mindegy **például**, hogy a (vámjogi) *szabad forgalomba bocsátás* vagy *szabad forgalomba kerülés* kifejezést használjuk. Az előbbi a vám eljárások egyik fajtája, melynek során a nyilatkozattevő által a vámhatóságnak benyújtott vámáru-nyilatkozatban szereplő, az uniós piacon való forgalomba hozatalra vagy az Unió vámterületén belüli magáncélú felhasználásra vagy fogyasztásra szánt nem uniós áru uniós vámjogi státust szerez – *magyarul*: az áru birtokosa szabadon rendelkezhet vele.⁵² Ekkor érvényesíthetők a jogszabályban meghatározott vámmentességek, vámkedvezmények is. Ezzel szemben a *szabad forgalomba kerülés* kifejezés azt jelenti, hogy az áru nem legális úton került szabad forgalomba, ez pedig különféle vámjogi szankciók alkalmazását vonhatja maga után, illetve az importőr elesik az egyébként őt – jogszerű magatartás tanúsítása esetén – megillető vámmentességektől, vámkedvezményektől.⁵³

⁴⁷ Kecskés L. 2004. 46.

⁴⁸ Vö.: Ferenczi–Monostori 1998. 80.

⁴⁹ Vö.: Vinnai E. 2017.

⁵⁰ Karcsay S. 1981. 329.

⁵¹ Elgondolkodtató például szakmai szemmel az egyik alapvető vámjogi jogintézmény, a **vámáru-nyilatkozat** helyes írásmódja. Az itt látható írásmódot (vámáru + nyilatkozat) kell követni mind a hatályos helyesírási szabályzat (A magyar helyesírási szabályai. 12. kiad. 2015.), mind pedig az annak alapján készült helyesírási szótár [Tóth E. (szerk.) (2017)] szerint. – Igen ám, de a vámjogban nincs olyan fogalom, hogy *vámáru*. (A 2004-es EU-csatlakozásig volt, és ugyanazt jelentette, mint a mai *nem uniós áru*: a vámterületen kívülről behozott, még szabad forgalomba nem bocsátott áru.) Szakmai szempontból tehát a *vám-árunyilatkozat* írásmód lenne a helyes. Hiszen a két fő összetételei tag: a vám, illetve az árunyilatkozat szó. Ezt a fajta árunyilatkozatot így különböztethetjük meg a többitől: a *belépési gyűjtő*, az *átmeneti megőrzési*, a *kilépési gyűjtő*, illetve az *újrakivitel* árunyilatkozattól. [Hozzáteszem, hogy a *customs declaration* az uniós vámkódex magyar fordításában vám-árunyilatkozatként (vám + árunyilatkozat) szerepel.] – Hosszas töprengés után, a jogász és a műkedvelő nyelvész intraperszonális vívódása eredményeként végül konszenzusra jutottam: a helyesírási szabályzat vámáru-nyilatkozat írásmódja azért helyes, mert itt, köznyelvi értelemben, a „*vámáru*” elvámolni való árut jelent, a szó második fő összetételei tagja pedig az erre vonatkozó ügyféli *nyilatkozatra* utal.

⁵² 952/2013/EU parlamenti és tanácsi rendelet 201. cikk

⁵³ Vö.: 952/2013/EU parlamenti és tanácsi rendelet 86. cikk (6) bek.

Másrészt viszont, mivel az ügyfél-tájékoztató szövegek, valamint a hivatal által lefolytatott eljárások során készítendő szövegek a széles közönség számára készülnek, valamennyi lehetséges vagy jelenlegi ügyfél számára tartalmaznak kötelező magatartási előírást, **alapvető követelmény a közérthetőség**. Úgy gondolom, hogy a két elvárás – a **szakszerű** szöveg és a **közérthető** szöveg megalkotása – a legjelentősebb kihívás ezen a téren. A jogi nyelv megértésének egyik legnagyobb gátját Vinnai Edina abban látja, hogy **a jogi nyelv elsősorban írott nyelv**, és beszélt nyelvi helyzetekbe is beszivárog az ebből eredő szóhasználat, illetve mondatszerkesztés – azaz a beszédben is megjelenik a „bikkfanyelv”.⁵⁴

Dobos Csilla **az érthetőség négy alappilléreinek** az egyszerűséget, a tagoltságot, a rövideiséget és a járulékos stimulációt tekinti.⁵⁵ Utóbbi azt jelenti, hogy a szöveg ne csak intellektuálisan, hanem érzelmileg is hatást gyakoroljon a befogadóra; ennek eszközei: az olvasó közvetlen megszólítása, a metaforák⁵⁶ és anaforák⁵⁷ gyakori alkalmazása, az absztrakt fogalmak megszemélyesítése, a nyelvi képek és analógiák használata, az életszerű példák, a humoros történetek és a személyes élmények, tapasztalatok beleszövése az információba, továbbá a kérdő mondatok alkalmazása.⁵⁸

Mindezek után fölmerülhet bennünk a kérdés, hogy **mit is tartunk közérthetőnek**. Vajon hogyan tudjuk mérni, milyen értelmi szinthez tudjuk igazítani egy szöveg közérthető voltát? Erre szolgál a többi között a **Flesch-Kincaid** olvashatósági teszt, amely a szótagok átlagos száma és a szavak átlagos száma alapján elemzi a szöveget. A teszt értékelését jelző pontszám általános iskolai szintet jelez. Például a 6-os pontszám azt jelenti, hogy egy hatodikos megértheti a dokumentumot.⁵⁹ Némileg más módszert alkalmaz az angol nyelvű **The Up-goer Five Text Editor**, amelynek működése arra a gondolatra épül, hogy a legbonyolultabb kérdésről is lehet egyszerűen beszélni, mégpedig úgy, hogy csak az ezer leggyakrabban előforduló angol szót használjuk. Az oldal már elérhető norvég és spanyol nyelven is (utóbbiból létezik ezer és ötezer szavas verzió is).⁶⁰ A magyar nyelv vonatkozásában ez kevésnek tűnik, hiszen becslések szerint egy, az iskoláskor kezdetén álló gyermeknek mintegy 3000, egy 14–15 éves diáknak körülbelül 8–10 ezer szóból állhat a passzív szókészlete.⁶¹ Kevésbé egzakta a **Friedemann Schulz von Thun** és munkatársai által kidolgozott mérési módszer: az érthetőség alappilléreinek (egyszerűség, tagoltság, rövideiség, járulékos stimuláció) mindegyikéről a vizsgálandó szöveg elolvasása után szakértők alkotnak véleményt; az ötfokú skálán a fenti követelményekhez közelebb álló két fokozat jelenti a szakértők pozitív véleményét, vagyis a szöveg közérthető voltát.⁶²

A közérthetőség említett mérési módszerei jól használhatók az átlagnépesség körében, de nem számolnak azzal, hogy a különféle hátrányokkal terhelt embertársaink számára csak úgy teremthető meg az esélyegyenlőség, ha az ő igényeikhez is igazodik a hivatali kommunikáció. Az e körbe sorolható személyeket Farkasné Gönczi Rita két célcsoportban helyezi el:

⁵⁴ Vinnai E. 2017. 47.

⁵⁵ Dobos Cs. 2017. 88–90.

⁵⁶ Metafora: két fogalom (dolog) tartalmi hasonlóságán alapuló szókép (pl. az üveg *nyaka*, az idő *mban*). [Bakos F. (szerk.) (1986) 536.]

⁵⁷ Anafora: több egymás után következő mondatnak vagy mondattani egységnek ugyanazzal a szóval (szócsoporttal) történő elkezdése (pl. és amikor meglátták, és amikor meghallották, és amikor tudomásukra jutott...) (I. m. 39.)

⁵⁸ Dobos Cs. 2017. 90.

⁵⁹ Davis, Ben 2021.

⁶⁰ The Up-goer Five Text Editor

⁶¹ Neuberger T. 2017. 132.

⁶² Schulz von Thun, F. 2012. 170–173.

Elsődleges célcsoport:

- intellektuális képességzavart⁶³ mutató személyek,
- specifikus tanulási zavart (diszlexiát) mutató személyek,
- gyenge nyelvi készséggel rendelkező személyek.

Másodlagos célcsoport:

- más sérülésspecifikus csoportok (pl. siket, súlyosan, halmozottan sérült személyek),
- a magyar nyelvet idegen nyelvként, gyengén beszélő személyek,
- szociálisan hátrányos helyzetű személyek,
- demenciában érintett személyek.⁶⁴

A felsorolt célcsoportokba tartozó személyek számára megoldást jelent a köznyelv egyik változata, amelyet **könnyen érthető kommunikációnak** nevezünk, és nem más, mint „*a köznyelvben megjelenő információ fontos tartalomjegységeinek megjelenítése, vagy önálló információs tartalom kidolgozása egyszerű, letisztult formában, mely az információ megértését szolgálja*”.⁶⁵ Jellemző a képek és illusztrációk adekvát alkalmazása, a szöveg megjelenési formája pedig lehet például könnyen érthető olvasmány. A **tartalmi szabályok** közé tartozik például az egyszerű tőmondatok használata, a bonyolult szavak kerülése, a szöveg személynek szóló megfogalmazása, a nagy mennyiséget jelölő számok helyett lehetőleg a „sok” kifejezés használata. A **formai kivitelezés** követendő szabályai például: a számok számjegyekkel írása, kizárólag arab számok használata,⁶⁶ egy mondat egy sorba írása, a több sorba kerülő mondatok értelemszerű tagolása, az értelmezést segítő fénykép vagy egyéb vizuális elem használata.⁶⁷

Sajátos területe a jogi, ezen belül is az adó-, illetve vámjogi szaknyelvnek az európai uniós szövegek (elsősorban jogszabályok) világa. Az európai uniós vámjog oktatójaként és a 2004. május 1. előtt hatályban volt magyar nyelvű jogszabályok jó ismerőjeként állítom, hogy az EU-s joganyagok – amelyeknek az első verziója mindig angol nyelven születik – magyar nyelvű változatán nem lehet nem észrevenni azt a nehézkességet, amely még a szakembert is sokszor gondolkodásra készíti: vajon mit jelenthet pontosan az adott mondat? Igaz, hogy az Európai Bizottság már felismerte, hogy a közérthetőség több szempontból is fontos, és elkészítettek egy, az Unió mind a huszonhárom hivatalos nyelvén elérhető kiadványt, amely – miként a magyar nyelvű változatban olvashatjuk – „*a pontos fogalmazáshoz kíván segítséget nyújtani mindazoknak, akik a magyart – akár anyanyelvként, akár az Unió egyik hivatalos nyelvét – használva alkotnak szöveget*”.⁶⁸ A kiadvány a hivatalos szövegek készítőinek nem szabályokat, hanem inkább tippeket ad, felismerve azt, hogy „*a pontos fogalmazás mellett három nyomós érv is szól:*

- *előmozdítja a hatékony együttműködést;*

⁶³ A korábban értelmi fogyatékoság elnevezéssel illetett állapot Lányiné Engelmayer Ágnes alkotta új elnevezése. Lásd: Lányiné Engelmayer Á. 2009.

⁶⁴ Farkasné Gönczi R. 2018. 68.

⁶⁵ i. m. 70.

⁶⁶ Az arab számok használatával kapcsolatban egy rövid megjegyzés: Magam kedvelem a római számokat, nem véletlen, hogy ahol helyük és szerepük van, e munka soraiban is alkalmazom őket – egyfajta kultúra-, illetve hagyományápolási küldetésstudattól vezérelve. Nem tagadhatom azonban, hogy ha egy felolvasandó szövegben találok római számot, azonnal fölértem az arab megfelelőjét, mert ha nem tenném, a hallgatóságról a szövegbe pillantva rövid, de észrevehető kínos csönd következne, amíg az agyam „lefördítaná” a római számot az általunk megszokott tízes számrendszer arab számjegyeire.

⁶⁷ Részletesen lásd: i. m. 71–73.

⁶⁸ A pontos fogalmazás művészete. 2013. 2.

- megelőzi a felesleges levélváltást;
- segít elnyerni a célközönség jóindulatát⁶⁹.

A kiadvány szerkesztői által megfogalmazott ajánlások (amelyek legnagyobb részét egy-két negatív, illetve pozitív példa is illusztrálja), az alábbi tíz pontban foglalhatók össze:

1. Írás előtt tervezzük meg mondandónkat!
2. Helyezzük az olvasót a középpontba!
3. Adjunk a formára!
4. Fogalmazzunk röviden és tömören!
5. Fogalmazzunk érthetően – ügyeljünk mondataink felépítésére!
6. Kerüljük a túlzott főnevesítést – igékkal dinamikusabb lesz a szöveg.
7. Kerüljük a terpeszkedő szerkezeteket – és vigyázzunk a személytelen szerkezetekkel!
8. Kerüljük az elvont fogalmazást, legyünk konkrétak!
9. Bánjunk óvatosan a „hamis barátokkal”⁷⁰ és a szakzsargonnal, ügyeljünk a rövidítésekre és a mozaikszókra!
10. Ellenőrizzük és lektoráltassuk a szöveget!

Magyarországon elsőként a Kúria, majd az Országos Bírósági Hivatal ismerte föl, hogy a közérthetőség érték, és ez a két szervezet tette meg az első gyakorlati lépéseket ezen a téren. A Kúria határozatainak érthetőbbé tételén munkálkodó munkacsoport 2014-ben tette közzé összefoglaló véleményét.⁷¹ A következő méröldkő az Országos Bírósági Hivatal (OBH) 2017 januárjában megrendezett Közintézmények közérthetősége című konferenciája volt, amelyen az OBH elnöke a 2017-es évet a „közérthetőség évének” nyilvánította. Ebben az esztendőben a bírák a közérthető kommunikáció fejlesztését célzó képzésben vettek részt, és tájékoztató kiadványok, valamint animációs kisfilmek készültek, amelyek a bírósági eljárások közötti eligazodást segítik.⁷²

A NAV közérthetőségi programja

A Pénzügyminisztérium és a Nemzeti Adó- és Vámhivatal 2018 decemberében közös pilotprojekt-sorozatot indított, melyben nemzetközi tapasztalatokra építve a gyakorlatban teszteltek olyan viselkedéstudományi megközelítéseket, amelyek a várakozások szerint növelhették az adóhatóság hatékonyságát, ennek részeként pedig az adófizetési hajlandóságot is. A projektek kidolgozása során alapkritérium volt a statisztikai, ökonometriai módszerekkel való mérhetőség. Az említett projektek a következők voltak:

- Az adótartozást felhalmozott adózóknak küldött **fizetési értesítőt módosították** viselkedéstudományi szempontok szerint. Az új típusú értesítő 1,4 százalékponttal növelte a visszafizetési arányt.

⁶⁹ Uo.

⁷⁰ A hamis barátok olyan szavak, amelyek két különböző nyelven hasonló alakúak, ám jelentésük különböző. Például: a magyar nyelvben használt *pozíció* szó jelentése (térbeli) helyzet, ám az angol *position* helyes fordítása: álláspont, nézet, vélemény.

⁷¹ Mínya K. – Vinnai E. 2018. 13.

⁷² Vinnai E. 2017. 50–51.

– Az éves **áfabevallás határideje előtt emlékeztetőt** küldtek egyéni vállalkozóknak a közelgő határidőről. Az üzenetek javították a bevallási fegyelmet, a kezelt csoportban mintegy 5 százalékponttal emelkedett a bevallások beadási aránya.

– Online pénztárgépet használó vállalkozásoknak küldtek **figyelmeztető levelet, hogy minden vásárlást üssenek be pénztárgépükbe**. A levél kiküldését követő hónapban az online pénztárgépes értékesítés átlagosan 5%-kal, a korábban helyszíni ellenőrzésen nyugtát nem adó cégek esetében pedig 45%-kal (!) nőtt, ugyanakkor a hatás a következő hónapban megszűnt.

– Az emelt összegű kata⁷³ ajánlása során az adózóknak küldött levelekben **felhívták az érintettek figyelmét arra, hogy az 50 ezer forintos kata nem elegendő a minimálbérnek megfelelő nyugdíjjogosultság megszerzésére**, sőt teljes szolgálati időt sem biztosít. Négy levéltípust alkalmaztak, amelyek közül az bizonyult a leghatékonyabbnak, amelyben személyre szabottan becsülték meg, hogy az adózó várhatóan mekkora nyugdíjvesztéssel kénytelen szembenézni, amennyiben nem vált a magasabb katára. A levélkampánynak mérsékelt hatása volt, ami azt jelzi, hogy az ilyen beavatkozások hatása önmagában korlátozott, ha az elvárt cselekvés, illetve annak költsége, valamint várható eredménye (vagyis a jelenbeli jövedelemről való lemondás és a várható nyugdíjtöbblet) időben jelentősen elszakad egymástól. *(Az eddig felsorolt négy projektet 2019 első felében bonyolították le.)*

– A kiva⁷⁴-népszerűsítő kampány keretében az adónemre való áttéréssel várhatóan jól járó vállalkozásoknak küldtek levelet (2017-ben), amely **általános tájékoztatást nyújtott a kiva előnyeiről**. A vállalkozások egy része viszont személyre szabott számszerű becslést is kapott arra, hogy mennyit takaríthatna meg az áttéréssel. A levélkampány jelentősen növelte a kivát választó cégek számát. Az általános levél kiküldése átlagosan 85,9 (!) százalékkal emelte meg az áttérés valószínűségét ahhoz képest, amikor az adózók nem kaptak levelet, a becslést tartalmazó levél pedig további 19,6 százalékkal növelte ezt a hatást.⁷⁵

Az öt projekt általános tapasztalatai jó kiindulópontot jelentenek a további kommunikációs célú fejlesztések, illetve a különböző kampányok tervezésénél. A témánk szempontjából releváns tanulságokat a következőképpen foglalhatjuk össze:

– A NAV kommunikációjának közérthetőbbé alakításával kisebb, de a költségekhez képest jelentős hatékonyságnövelés, bizonyos esetekben többletbevétel szerezhető.⁷⁶

– A levelekben alkalmazott linkekkel el lehet érni, hogy az adózók könnyen megtalálják a NAV tájékoztató anyagait.⁷⁷

– A kommunikáció egyszerűsítése különösen fontos lehet a kevésbé tanult adózók esetében.⁷⁸

– A jövőben is érdemes a változtatásokkal kapcsolatos, ügyfélszolgálatokra beérkező visszajelzéseket monitorozni, részben az esetleges többletterhelés menedzselése miatt, részben a levelek továbbfejlesztéséhez hasznos javaslatok begyűjtéséhez.⁷⁹

⁷³ Kisadózó vállalkozások tételes adója.

⁷⁴ Kisvállalati adó.

⁷⁵ Viselkedéstudományi projektek az adóigazgatásban 2019. 1–3.

⁷⁶ I. m. 28.

⁷⁷ Uo.

⁷⁸ Uo.

⁷⁹ Uo.

– A projektben a levelet nem olvasó adózók teljesítési aránya rosszabb volt, mint a kezelést nem kapó kontrollesoporté. Ez arra utal, hogy a NAV számára fontos mutató lehet az adózóknak küldött levelek megnyitása.⁸⁰

– Különösen a helyszíni ellenőrzéseken megbukott cégekkel érdemes rendszeresen kommunikálni, az újabb lehetséges ellenőrzés érzetét fenntartani.⁸¹

A közérthetőség egyértelműséget is jelent – esetpélda 2021-ből

A közérthetőség kapcsán érdemel említést **a hivatali kommunikációval szemben jogosan megfogalmazható kíváncsi, hogy legyen egyértelmű, pontos, félreérthetetlen.** 2021. január 1-jétől a belföldi gépjárművek adójával kapcsolatos adóhatósági feladatokat az állami adó- és vámhatóság látja el. Korábban ez a települési önkormányzatok feladata volt. Az adó megfizetésében a két adóhatóság – az önkormányzat jegyzője, illetve az állami adó- és vámhatóság – eljárása között van egy nagyon lényeges különbség: az önkormányzat által beszedett adó összegét nem kell kerekíteni (tehát a pontos összeg fizetendő), míg az állami adó- és vámhatóságnál nyilvántartott adót ezer forintra kerekítve kell megfizetni.⁸² Ez a lényeges különbség az általam üzemben tartott gépjármű tekintetében például azt jelenti, hogy 2020-ig félévente pontosan 5828, illetve 5827 forintot kellett fizetnem az önkormányzati adóhatóságnak, 2021-től pedig ez az összeg – a kerekítés miatt – 6000 Ft/félév. Erre csak a harmadik oldalon utal az adóhatóság, a határozat indokolási részében. Magában a rendelkező részben – vagyis ott, ahol az ügyfél kötelezettségét pontosan meg kell határozni –, a határozat első oldalán az látható, hogy a NAV 11 655 forint gépjárműadó megfizetésére kötelez, amelyről egyébként egy jól áttekinthető táblázat is informál (benne a forgalmi rendszámmal, a gépjármű fajtájával és az említett összeggel). Van azonban **két rendkívül félrevezető mondat** a határozat első oldalán: „**A 2021. I. félévi 5 828 forint gépjárműadót 2021. április 15-éig kell megfizetni.**”, illetve: „**A 2021. II. félévi 5 827 forint gépjárműadót 2021. szeptember 15-éig kell megfizetni.**” (Félkövér kiemelés az eredeti szövegben.) Akárhonnan nézem az idézett két mondatot, az adóhatóság egyértelműen arra hív fel, hogy a kért határidőkön belül pontosan 5.828, illetve 5.827 forint gépjárműadót fizessek be, nem többet, nem kevesebbet. Ráadásul az is meglehetősen meglehetősen, hogy a két féléves díj összege között még egy forint eltérés is van (a páratlan éves összeg miatt), amiből ugyancsak arra a következtetésre lehet jutni, hogy az adóhatóság **a pontosan fizetendő összeget** tüntette föl a határozat rendelkező részében. El lehet képzelni, hogy az átlagos állampolgár számára mennyire félrevezető ez a megfogalmazás, ha nekem – jogászként és NAV-alkalmazottként (!) – csak azért tűnt föl az említett pontatlanság, mert egyrészt a határozat mellé küldött postai csekken a kerekített összeg szerepelt, másrészt pedig abban az időben a sajtó többször foglalkozott a két adóhatóság részére történő adófizetés közötti különbséggel.⁸³ Hozzáteszem, hogy mivel a köztartozásaimat is átutalással fizetem, a postai csekket (ha csatolnak ilyet) azonnal ki szoktam dobni, tehát **csupán a sajtóhírek gondolkodtattak el és készítették arra, hogy végigolvassam a határozatot**, és végül rátaláljak a harmadik oldalon a kerekítési szabályra. Mint az egyik korabeli cikkből kiderül, ez sokaknak okozott gondot, még szakembereknek is: „*A NAV azzal kapcsolatos kérdéseinkre sem válaszolt, hogy végül is a határozatban, vagy a csekken szereplő összeget kell-e befizetni. Az MKOE⁸⁴ alelnöke, Ruszjin Zsolt szerint sem egyértelmű a*

⁸⁰ I. m. 36.

⁸¹ I. m. 42.

⁸² Art. 3. melléklet 4. pont

⁸³ Lásd például: Brückner G. (2021. február 26.) Gépjárműadó: kerekítéssel keseríti sok autós életét a NAV – telex.hu; Tamásné Szabó Zs. (2021. március 1.) Borzolja a kedélyeket, hogy a gépjárműadós csekkeken ezer forintra kerekít a NAV – 24.hu

⁸⁴ Magyar Könyvelők Országos Egyesülete

helyzet, jó válasz »talán« az lehet, hogy a csekken szereplő összeget kell befizetni. Hisz az adózás rendjéről szóló törvény szerint a gépjárműadó nem kivétel az ezer forintos kerekítési szabálynál.»⁸⁵

A helyzeten javíthatott volna, ha a NAV a belföldi gépjárművek adójáról szóló információs füzetében felhívta volna a figyelmet a kerekítés szabályára, amely ugyan nem újdonság, de mint említettem, az adóztatást végző hatóság változása és az ebből eredő eljárási különbségek miatt ezen adó vonatkozásában mégis az. Az információs füzetek egyébként könnyen átlátható, a NAV honlapján elérhető, egy-egy adózási vagy vámhatósági témát röviden összefoglaló kiadványok, amelyek közül néhányat jómagam is szoktam ajánlani a hallgatóimnak vázlat gyanánt (például a regisztrációs adó témakörében). A belföldi gépjárművek adójáról is készült információs füzet, 2021-ben a 95-ös sorszámmal, amely a sorozat többi tagjához hasonlóan áttekinthető, informatív, és egyszerűen, példákkal alátámasztva foglalja össze az adónem lényegesebb szabályait.⁸⁶ Ami azonban a kerekítés nem mellékes szabályait illeti, arról csupán egy esetpélda kapcsán, a 4. oldalon, a 12. lábjegyzetben esik szó, nem pedig a fő szövegben.

Ami pedig a lehetséges megoldást illeti, meg lehetett volna fogalmazni a határozat rendelkező részében lévő félrevezető mondatokat úgy, hogy azokból egyértelműen kiderüljön: nem a pontos, hanem az ezer forintra kerekített összeget kell megfizetni. Idézzük föl ehhez az egyik vizsgált mondatot:

„A 2021. I. félévi 5 828 forint gépjárműadót 2021. április 15-éig kell megfizetni.”

A lehetséges helyes fogalmazás javaslatom szerint:

- a) **„A 2021. I. félévi 5 828 forint gépjárműadót – ezer forintra kerekítve – 2021. április 15-éig kell megfizetni.”**
- b) **„A 2021. évi gépjárműadót ezer forintra kerekítve, két egyenlő részletben kell megfizetni. Az első részletet 2021. április 15-éig, a másodikat 2021. szeptember 15-éig kell a mellékelt csekken lévő összegben megfizetni.”**
- c) **„A 2021. I. félévi 5 828 forint gépjárműadót – ezer forintra kerekítve, a mellékelt csekken lévő összegben – 2021. április 15-éig kell megfizetni.”**

Összefoglalás

A kommunikációs folyamatban részt vevő felek szándéka (jó esetben) arra irányul, hogy a másik félhez teljes egészében eljusson a kommunikáció üzenete. Különösen fontos ez a hatóságok esetében, hiszen csak akkor képesek jogkövetésre ösztönözni ügyfeleiket, ha azok teljes egészében megértik, illetve pontosan értik, amit a hivatal közölni akar. E cél elérése csak közérthető kommunikáció révén lehetséges. Hogy mi a közérthető, és hogy hogyan mérhető egy üzenet közérthető volta, arról számos kutató próbált meggyőződni. A világban már az 1950-es évektől látható törekvések, amelyek a hivatali kommunikáció közérthetőbbé tételére irányulnak, az ügyfelek közötti jogegyenlőség szempontjából is kiemelkedő jelentőségűek. Különösen fontos e téren a fogyatékkal élők vagy a magyar nyelvet valamilyen okból nehezebben értők számára is könnyen érthető kommunikációs üzenetek alkalmazása. A közérthető hivatali szövegek megalkotása mindig kihívást jelent, hiszen úgy kell egyszerűen, érthetően fogalmazni, hogy közben nem adjuk fel a szakmai tartalmat és a színvonalat.

Irodalomjegyzék

- [1] 2010. évi CXXX. törvény a jogalkotásról (Jat.)
- [2] 2010. évi CXXXI. törvény a jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételtől
- [3] 2017. évi CL. törvény az adózás rendjéről (Art.)

⁸⁵ Borzolja a kedélyeket, hogy a gépjárműadós csekkeken ezer forintra kerekít a NAV – 24.hu, 2021. március 1.)

⁸⁶ NAV 95. információs füzet, 2021.

- [4] 2017. évi CLI. törvény az adóigazgatási rendtartásról (Air.)
- [5] 2017. évi CLII. törvény az uniós vámjog végrehajtásáról (Vtv.)
- [6] 25/2020. (XII. 30.) PM utasítás a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Szervezeti és Működési Szabályzatáról
- [7] 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet a jogszabályszerkesztésről
- [8] *A magyar helyesírás szabályai*. 12. kiad. 2015. Akadémiai
- [9] *A pontos fogalmazás művészete*. (2013) [Az Európai Bizottság Fordítási Főigazgatóságának kiadványa.] Az Európai Unió Kiadóhivatala http://publications.europa.eu/resource/cellar/725b7eb0-d92e-11e5-8fea-01aa75cd71a1.0009.01/DOC_1
- [10] Az Európai Parlament és a Tanács 952/2013/EU rendelete (2013. október 9.) az Unió Vámkódex létrehozásáról
- [11] Bakos, F. (szerk.) (1986). *Idegen szavak és kifejezések szótára*. Akadémiai
- [12] Brückner G. (2021. február 26.) Gépjárműadó: kerekítéssel keseríti sok autós életét a NAV. <https://telex.hu/gazdasag/2021/02/26/gepjarmuado-nagyvonaluan-kerekit-a-nav-sajnos-a-lakossag-karara>
- [13] Davis, B. (2021). What is the Flesch-Kincaid Grade Level in Microsoft Word? <https://www.mvorganizing.org/what-is-the-flesch-kincaid-grade-level-in-microsoft-word/>
- [14] Dobos, Cs. (2017). Érthetőség, közérthetőség és intralingvális fordítás. *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények* 12(1) 86–101.
- [15] Farkasné Gönczi, R. (2018). A könnyen érthető kommunikáció fogalma és szabályrendszere nemzetközi és hazai példák, illetve magyar tapasztalati szakértők javaslatai alapján. *Gyógypedagógiai Szemle* (1) 64–76.
- [16] Ferenczi, A., & Monostori, M. (1998). *Latin nyelvkönyv*. Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet.
- [17] Jókai Anna-idézetek (2021. október 25.) *Citatum*. <https://www.citatum.hu/idezet/46979>
- [18] Karcsay, S. (1981). Jog és nyelv. *Jogtudományi Közöny* 36(4) 325–338.
- [19] Kecskés, L. (2004). *A polgári jog fejlődése a kontinentális Európa nagy jogrendszeireiben*. Történeti vázlat. Dialóg Campus
- [20] Lányiné Engelmayer, Á. (2009). *Intellektuális képességszavar és pszichés fejlődés*. Medicina
- [21] Magyarország Alaptörvénye
- [22] Mínya, K., & Vinnai, E. (2018). Hogyan írunk érthetően? Kilendülés a jogi szaknyelv komfortzónájából. *Magyar Jogi Nyelv* 2(1) 13–18.
- [23] Molnár, K. (2001). *Kommunikáció a rendvédelmi munkában*. Rejtjel
- [24] Molnár, K. (2002). Stílusrétegek és műfajok a rendvédelmi kommunikációban. *Belügyi Szemle* 50(11–12) 238–247.
- [25] NAV 95. információs füzet: *A belföldi gépjárművek adója 2021*. https://www.nav.gov.hu/nav/inf_fuz/2021
- [26] Neuberger, T. (2017). A szókincs alakulása a beszédfejlődésben. In Bóna, J. (szerk.). *Új utak a gyermeknyelvi kutatásokban*. (pp. 121–139.) ELTE Eötvös
- [27] Petrasovszky, A. (2019). A latin nyelv és az európai jogfejlődés. *Magyar Jogi Nyelv* 3(1) 1–5.
- [28] Schulz von Thun, F. (2012). *A kommunikáció zavarai és feloldásuk*. Háttér.
- [29] Szabadfalvi, J. (2020). A magyar jogi nyelv fejlődése a 19. század elejétől az elmúlt századfordulóig. *Jogtudományi Közöny* 75(3), 112–121.
- [30] Szilágyi, P. (2006). *Jogi alaptan*. 3., átd. kiad. Osiris
- [31] Tamásné Szabó Zs. (2021. március 1.) Borzolja a kedélyeket, hogy a gépjárműadós csekkeken ezer forintra kerekít a NAV. <https://24.hu/fn/gazdasag/2021/03/01/gepjarmuado-kerekites-csekk-nav-konyvelok/>
- [32] *The Up-goer Five Text Editor*. <https://splasho.com/upgoer5/>
- [33] Tóth, E. (szerk.) (2017). *Magyar helyesírási szótár*. Akadémiai

- [34] Tóth, J. (2007). *Jogalkotástan*. Egyetemi jegyzet. Szegedi Tudományegyetem ÁJTK
- [35] Üveges, I. (2019). Közérthetőség a jogi nyelvben: követelmény és/vagy kultúra? *Magyar Jogi Nyelv* 2019. 3(2), 20–26.
- [36] Vinnai, E. (2017). Harc a szavakért – közérthetőség a jogban. *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények* 12(1) 42–53.
- [37] *Viselkedéstudományi projektek az adóigazgatásban 2019*. Pénzügyminisztérium – Nemzeti Adó- és Vámhivatal, 2020. <https://ngmszakmaiteruletek.kormany.hu/download/b/52/a2000/Viselked%C3%A9studom%C3%A1nyi%20projektek%20az%20ad%C3%B3igazgat%C3%A1sban%20-%202019.pdf>
- [38] Watzlawick, P. et al. (1998). A kommunikáció néhány ideiglenes axiómája. In Balázs, G. (szerk.) *Kommunikáció- és médiaismeret szövegyűjtemény I.* (pp. 8–15.) Magyar Rádió Rt.